

LLEGIR, ESCRIURE I PARLAR A L'AULA EN UNA SOCIETAT COMPLEXA

TERESA CABRÉ

Presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans

El IV Simposi sobre l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a la secundària i la universitat reuneix un cop més a l'Institut d'Estudis Catalans filòlegs i professors d'institut i universitat interessats en el tema de l'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua i la literatura catalanes, en aquest cas entorn de les competències lingüístiques bàsiques que cal adquirir a l'aula. Aquesta trobada es fa gràcies a l'interès i la constància del Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània, i hi col·labora la Societat Catalana de Llengua i Literatura de l'Institut d'Estudis Catalans. Al darrere d'aquesta continuïtat hi ha dos noms, Daniel Casals i Francesc Foguet, i en aquesta ocasió també Mar Massanell.

El tema del IV simposi i d'aquest volum no és gens trivial: «Llegir, parlar i escriure», les tres competències fonamentals que asseguren que una persona coneix una llengua, les tres competències que els estudiants adquireixen en context escolar, i que van precisant i enriquint progressivament a mesura que avança l'aprenentatge, a mesura que augmenta el seu nivell de coneixement i la seguretat amb què actuen lingüísticament.

El context escolar actual és molt complex per als mestres i els aprenents. Els primers es troben davant d'un panorama de diversitat de tota mena, no només lingüística, que han d'afrontar. L'entrada d'alumnes nous a secundària que han cursat la primària fora de Catalunya complica extraordinàriament l'ensenyament de les llengües bàsiques. L'administració facilita recursos, però sempre resulten insuficients per abordar aquesta complexitat. A la secundària els nens i nenes ja saben llegir i escriure, però no necessàriament en català. Tampoc no necessàriament en castellà. Ni tampoc, menys encara, en la seva llengua d'origen quan s'incorporen a la societat catalana proce-

dents de països llunyans. La cohesió necessària per a la socialització de tota la població escolar, sigui quin sigui el seu origen o el període d'arribada, és molt difícil de gestionar amb uns recursos de reforç que no aconsegueixen anivellar els coneixements lingüístics de l'alumnat.

Aparentment sembla fàcil: parlar una llengua si l'origen i l'entorn coincideixen amb la llengua de l'escola és una competència que els catalanoparlants porten adquirida. Aquesta afirmació, però, és massa trivial perquè redueix la tasca dels mestres i professors a despertar en els catalanoparlants interès per qüestions lingüístiques més sofisticades. I això no és així: ni la majoria dels catalanoparlants coneixen bé la llengua pròpia ni els no catalanoparlants adquireixen una competència que els posi al nivell dels anteriors.

Que simple (no dic pas fàcil) que seria tenir uns estudiants lingüísticament homogenis als quals les classes de llengua facilitarien la matisació dels registres i l'especialització de l'expressió! Però no és així. I també podem dir, encara que sembli una paradoxa, que afortunadament no és així. Perquè la diversificació és una bona ocasió d'aprenentatge del respecte a la diversitat lingüística. El professorat de tots els nivells d'educació és digne d'admiració i de molt de respecte. La inversió que ha de fer en imaginació, energia i habilitats és incommensurable.

Aquest simposi dona, almenys al professorat de llengua i literatura catalanes, l'ocasió de trobar-se per parlar no només de les dificultats amb què topen, sinó també de compartir estratègies i accions que uns o altres han experimentat en l'aula. Perquè llegir no suposa només conèixer l'alfabet i saber-lo interpretar, sinó entrar a través de la lectura en una cultura específica que ens pot integrar millor en la societat en la qual vivim. Perquè escriure no suposa només «no fer faltes d'ortografia», sinó dominar la construcció del text i adequar-la a cada situació expressiva i comunicativa. I parlar, encara que ens pugui semblar que ja en sabem quan ens podem comunicar superficialment, és una destresa complexa que diu molt de nosaltres mateixos i de la nostra capacitat de conviure d'acord amb els valors socials que tenim. Llegir, parlar i escriure, específicament en la llengua pròpia d'un territori, són, com dèiem abans, les tres destreses que ens fan persones cultes i arrelades en el país que ens acull.